

יכוח על שינוי התקנון, שנועד לסתום את פינו, מגלה את המצב בכנסת

קיים אילמלא הרגישו כל חבריה שהם שותפים לעיקר; כולם מייצגים גישה אחת, עם כמה וריאציות.

ראובן ארזי: מדוע מגיעה לך פרמיה, כיוון שאתה מהווה סיעתי יחיד? האם מפני שאתה אחד אתה זכאי לפרמיה? כאשר אתה עומד על הדוכן, אחרים אינם יכולים לדבר.

אורי אבנרי: הדברים הם מהותיים, ואני רוצה לענות על השאלה.

יש כאן אייבנהן יסודית, חברי הכנסת יערי וארזי. היית צודק אילו דובר על זכות הצירוף לחלק אותה לפי מפתח צודק, אילו היה כל אחד זכאי לדבר ולזכות מגיעה הזכות לדבר במידה שווה, אילו הדיבור מעל הדוכן היה זכות אינדיבידואלית.

אבל לא על כך מדובר. מדובר על ויכוח בין דיעות, וכאשר שמונים אחוז מייצגים דיעה אחת, וחצי אחוז מייצג דיעה אחרת — הדעות צריכות להגיע לכלל בטיי מלא, כדי שהציבור יוכל לבחור בין הדעות.

לכן, כאשר קיים בבית הזה מצב שבו ההתמודדות היחידה היא בין הדיעה של ממשלת הליכוד-הלאומי מצד אחד, ואילו מצד שני ישנה הדיעה של סיעתי, ולהבדיל מהסיעה של רק"ח — ואלה כל הדעות הקיימות בבית הזה — כי או הורדה של אותן דקות מהסיעות הקטנות היא פעולה אנטי-דמוקרטית מובהקת.

ההצעה השנייה של הוועדה היתה לקבוע מחדש את סדר ההופעה של הנואמים. כיום מתחלק כל ויכוח סיעתי לשני חלקים. בחלק הראשון מדברים נציגי כל הסיעות, אחד לכל סיעה (ושניים של מע"י). לפי ההצעה החדשה, ידברו בטייב הראשון ארבעה נואמים של מע"י ושניים של גח"ל.

מדוע זה חשוב? ידוע כי בחלק השני של הוויכוח יורדת נוכחות חברי הכנסת (וגם העיתונאים) לאפס, האולם מתרוקן כימעט כולו, הדיווח העיתונאי נחלש. לפי הסדר החדש, נופיע תמיד בזנב הוויכוח, ודברנו לא יגיע אל הציבור הרחב.

מי נשאר באופוזיציה?

מובן שהתנגדנו לכך, והצענו להשאיר את המצב כמו שהוא. אבל הצענו מצינו תיקון מהותי.

כיום קובע התקנון כי אחרי דברנו של חברי הממשלה, שלה, הפותח את הוויכוח, ינאם נציג „הסיעה הגדולה ביותר באופוזיציה“. יש בכך הגיון — כי חשוב שבראש כל ויכוח יופיעו, בזה אחר זה, דובר בעד ודובר נגד ההצעה.

אך כיום הסיעה הגדולה ביותר, שנשארה להלכה באופוזיציה, היא אגו"י — והופעתה בראש כל ויכוח היא אבסורד גמור. כי חוץ משאבעס, לא מעניין אותה דבר.

אורי אבנרי: ... יש ספק אם סיעת אגודת ישראל היא בכלל בבחינת אופוזיציה. חברה אינם מצביעים נגד הצעת-התקציב של הממשלה; הם מצביעים בעד רוב הצעות-החוק של הממשלה; הם בכלל מצביעים בעד רוב ההצעות של הממשלה; הם מצטרפים לסיכומי סיעות הרוב ברוב הדיונים.

לכן זה אבסורד שניציג של סיעה זו, שהוא שותף למעשה לדיעה של הממשלה, יפתח את הוויכוח.

היו"ר מ. סרנינס: חברי הכנסת אבנרי, אתה חייב לסיים דברך. עברת את מיסגרת הזמן שהוקצב לך.

אורי אבנרי: הכנסת צריכה להצביע, והיא צריכה לדעת על מה היא מצביעה.

נתן פלד: הכנסת צריכה לדעת על מה היא מצביעה, צריך לומר לה זאת, אבל בקצרה.

אורי אבנרי: אינני סבור שאני מדבר לא לעניין, אני מדבר לעניין.

במצב הנוכחי, תחת לשמוע בראש כל ויכוח נואם אחד המדבר בעד ההצעה ואחד נגד ההצעה העומדת לדיון, שני הנואמים הם בעד אותה הצעה, כיוון שסיעת אגודת ישראל אינה מהווה אופוזיציה אמיתית.

לכך הצעתי את הנוסח הבא:

„הגדולה שבסיעות האופוזיציה תיקרא לנאום הראשונה (אחרי דובר הממשלה). אם אותה סיעה תומכת בעמ" דת הממשלה בנושא הדיון, ייקרא לנאום ראשון נציג הסיעה הגדולה ביותר המתנגדת לעמדת הממשלה. בדיון על הצעת-חוק מסעם הממשלה תפתח את הדיון סיעת האופוזיציה הגדולה ביותר המציעה להחזיר את הצעת החוק לממשלה.“

מובן מאליו שכל החסתיגויות שלנו נידחו פה אחד. ח"כ שמואל מיקוניס, שנכח באולם, לא הצביע בעד הכלל. הוא ישב בשקט בשעה שהורידו חמש דקות מזמן-הדיבור שלו. סיעות רק"ח והמרכז החופשי לא נכחו בכלל.

עוד קנונייה של אגו"י — באדר התגשמה. ומעניין שהתומכת העיקרית בה היתה מפ"ס.

ראובן ארזי (מפ"ס): אם יש פגיעה בדמוקרטיה — זוהי פגיעה בדמוקרטיה, שאיש אחד יכול לנצל את הבמה הזאת כל-כך הרבה זמן, כפי שאחיה עושה.

אורי אבנרי: חברי הכנסת ארזי, מייך אסי ביר לך למה זו לא פגיעה בדמוקרטיה. אבל לפני כן אני רוצה לשאול: האם יש הגיון בדבר, שבטענין זה אנו מעסיקים עכשיו את מליאת הכנסת כחצי שעה, וזאת כדי שעד תום כהונת הכנסת אני אדבר בסך הכל חמש דקות פחות, או אולי עשר דקות פחות? כמה דיונים של למעלה מארבע שעות יהיו עוד בכנסת הזאת, עד גמר כהונתה?

מרדכי ביבי: זהו קנה-מידה של צדק פרימטרי.

אורי אבנרי: זוהי דוגמה מצויינת לצורה שבה עובד אותו בית-החרושת של הפירמה אגו"י — באדר בע"מ. אני סבור שהתיקון הזה היה כולו מיותר ואפשר לבטל אותו בשקט גמור.

דיעות אינן תלויות בכוח

... ופה המקום להגיד משהו על העיקרון הדמוקרטי המעורב בוויכוח זה.

אמר כאן חברי הכנסת ארזי, בקריאת-ביניים: איפה הדימוקרטיה? הנה סיעה כל-כך גדולה כמו סיעת המערך, שהיא הרוב הגדול בכנסת, יש לה שעת-ייחוד, וסיעת-יחידה.

הבטלה בשישים וכמה, יש לה עשר דקות; זהו חוסר-סרפורציה מובהק.

ובכן, צר לי שאני צריך לתת לכם שיעור בתיאוריה של הדמוקרטיה. על זה נכתבו הרבה ספרים. הדמוקרטיה — בין השאר, מבוססת על ההנחה הבאה: שההתמודדות בין דיעות אינה נמדדת בגודל הסיעות המייצגות את הדיעות.

בארצות-הברית קיים, למשל, חוק „הזמן השווה“. כאשר מתנהל ויכוח בטליוויזיה לקראת הבחירות לנשיאות, יש לתת זמן שווה לכל המועמדים. לא זו בלבד שהמועמדים של המפלגות הגדולות אינם מחלקים את הזמן ביניהם לפי גודלן של שתי המפלגות הגדולות — והרי הן אינן בגודל שחה — אלא כל מועמד, הנוכח בבחירות ל-0.001%, מועמד של הצימחונים או מועמד של המפלגה הסוציאליסטית, שאין לה שם כל מישקל — כולם זכאים לפי החוק לאותו הזמן, בדיוק כמו מועמד המפלגה הדימוקרטית או מועמד המפלגה הרפובליקאית. זה אולי אבסורד, אבל מאחורי חוק זה עומד עיקרון חשוב.

ראובן ארזי: והמשל אינו דומה לנמשל.
אורי אבנרי: הממשל דומה בדיוק לנמשל.

הדבר נובע מאותו עיקרון שעמדתו עליו. ואילו בסנאט האמריקאי אין בכלל הגבלות של זכות-דיבור, ויכול חבר יחיד לדבר כמה שירצה.

ובכן, מדוע קיים עיקרון זה? הוא מבוסס על ההנחה כי האזרח במדינה דימוקרטית חייב לבחור בין אלטרנטיבות. אם האלטרנטיבה האחת היא של רוב עצום של 99%, ואילו האלטרנטיבה השנייה היא של מיעוט קטן של 1%, גם אז יש להציג בפני האזרח את שתי האלטרנטיבות במלוא היקפן, כדי שהאזרח, בכוחו לבחור מחדש באלטרנטיבה של הרוב הגדול, יידע בדיוק מה היו האלטרנטיבות שעמדו בפניו.

מחרות עד מפ"ס — אין הבדל

כיום יש בכנסת, בפעם הראשונה, סיעה בעלת רוב מוחלט, ויש קואליציה של ליכוד-לאומי.

סיעת-הרוב בכנסת מבוססת על אחדות דיעות. יש כמה וריאנטים, אבל יש אחדות מהותית של דיעות, אחרת לא יכול היה לקום המערך. המערך קם מפני שכל הפלגים שבו מרגישים שהם מאוחדים בעיקר.

הקואליציה של הליכוד-הלאומי לא היתה יכולה להת-

זמנים חדשים — קנוניות חדשות. מאז ראשית הכנסת השישית עובדת ועדת-הכנסת כימעט ללא הפסק למען מטרה מקודשת אחת: לצמצם את זכויות סיעת-היחיד שלנו, וכהגביל את כושר-הפעולה שלה. לשם כך שונה עוד בראשית הכנסת תקנון-הכנסת לגבי הצעות-לסדר-היום והצעות-חוק-פרטיות, ובוצעו מאז עשרות שינויים בניהול.

השבוע הגיעו לכלל דיון שתי קנוניות חדשות. האחת: לצמצם את מיינומום זמן-הדיבור של הסיעות הקטנות. השנייה: לשנות את סדר הופעת הנואמים, לרעת הסיעות הקטנות.

המסתייגת היחידה לשינויים אלה היתה סיעת-היחיד שלנו.

סתומת פה — למי?

פתחתי את דבריה-הנמקה שלנו כלהלן:

אורי אבנרי: לפנינו תוצרת נוספת מבית-החרושת של הפירמה אגו"י את באדר בע"מ, פירמה החולשת על הסדרים בבית הזה מאז היום הראשון שאני נמצא בו, ואולי עוד לפני זה.

זוהי הידברות — אני אומר „הידברות“, מפני שנידמה לי שהמילה „קנונייה“ איננה פרלמנטרית — בין מפא"י לחרות, או בין מפלגת-העבודה לגח"ל, שמטרתה לצמצם עוד יותר את זכויות המפלגות הקטנות, ולבסס עוד יותר את הקארטל של שתי המפלגות הגדולות. קיומו של קאר-

טל זה הוא עובדת-יסוד במיסד הישראלי הקיים ובפרי-לאמנט הקיים.

עד כה קבע התקנון כי בוויכוח האורך למעלה מארבע שעות, יהיה המיינומום לכל סיעה — 15 דקות. בוויכוח הנמשך עד ארבע שעות, קבע הנוהג מיינומום של 10 דקות.

עתה הפך הנוהג לסעיף מפורש — אך המיינומום צומצם ל-10 דקות בכל ויכוח, בלי כל קשר לאורכו. אפילו בוויכוח של שמונה שעות, נוכל לדבר להבא רק 10 דקות.

אורי אבנרי: ... הבה נראה — למי מורידים חמש דקות?

יש ארבע סיעות-יחיד ערביות — נקרא להן בצורה פרלמנטרית: „הידידים“ הערביים של מפלגת-העבודה. לא אקרא להם „גרוורים“, דובריהם אינם מפריזים בדיבור. הם לא מדברים בכלל. הם גם לא מופיעים בכלל. אם אנחנו רואים את זיו פניהם פעם בחצי שנה, או פעם בארבעה חודשים, זה כבר הרבה. לכן אינני סבור ש'אזניה'—באדר באים להציל את הבית הזה מעורך-הדיבורים של אותן ארבע סיעות ערביות.

יש סיעת-יחידית של חברה-הכנסת מיקוניס. נדמה לי שכימעט כולכם מתמוגגים מנחת בכל פעם שהוא עולה על הבמה, והייתם מוכנים להוסיף לו דקות, כדי שיאמר מה ברצונו לומר. כי הלא על חזרת-בשונה נאמר, שבמי קום בו הוא עומד, אפילו צדיקים גמורים כמוכם אינם יכולים לעמוד.

יוצא, אישוא, שכל השינוי הגדול הזה בתקנון הכנסת איננו בא אלא כדי לקחת מדובר אחד, מהרוב הרב-נוכחי — כלומר ממני — חמש דקות, וזאת פעם בחצי שנה, או פעם ברבע שנה!

נתן פלד (מפ"ס): האם עשית סטטיסטיקה כמה זמן דומתה של הכנסת אתה לוקח לעצמך? איזה אחוז?

אורי אבנרי: זהו מה שהתכוונתי לומר: אם אתם טובלים אותי, מאונט, על הבמה הזאת כל-כך הרבה פעמים — מה פיתאום הזדעקתם להוריד ממני, פעם בחצי שנה, חמש דקות? הרי זהו כל השינוי!

מרדכי ביבי (מע"י): אם זה צודק — למה לא?

אורי אבנרי: ועל זה דנה ועדת-הכנסת, ועל זה מעסיקים את מליאת-הכנסת?

אורי אבנרי: ועל זה דנה ועדת-הכנסת, ועל זה מעסיקים את מליאת-הכנסת?